

Maakunnallistuva aikuissosiaalityö -tapaaminen

27.3.2020

Virva Juurikkala, STM

Ritva Liukonen, STM

Valmiuslain 3 §:n poikkeusolojen määritelmä

- *Poikkeusoloja* valmiuslain (1552/2011) mukaan ovat:
- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- **3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;**
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
- **5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.**

Valtioneuvoston asetus valmiuslain (1552/2011) 6 §:n toimivaltuuksien käyttöönotosta

- Asetus tuli voimaan **18.3.2020** ja on voimassa tässä vaiheessa **13.4.2020** saakka
- Koskee valmiuslain seuraavia pykäläiä:

Sosiaali- ja terveydenhuollon turvaaminen: (STM:n vastuulla)

- 86 § **Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminta**
- 87 § **Muu terveydenhuollon ohjaaminen**
- 88 § **Sosiaali- ja terveystyö sekä terveydensuojelu**

Julkis- ja yksityisoikeudelliset palvelussuhteet ja työvelvoite (TEM:n vastuulla)

- 93 § **Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen**
- 94 § **Irtisanomisoikeuden rajoittaminen**
- 95 § **Työvelvolliset**

Hallinnon järjestäminen (OKM:n vastuulla)

- **109§ Opetus ja koulutus**

86 § Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminta

- Väestön sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseksi 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa sosiaali- ja terveysministeriö sekä toimialueellaan aluehallintovirasto **voi päätöksellään velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön:**
- 1) laajentamaan tai **muuttamaan** toimintaansa;
- 2) siirtämään toimintansa kokonaan tai osaksi oman toimialueensa tai sijaintipaikkansa ulkopuolelle taikka järjestämään toimintaa myös toimialueensa ulkopuolella;
- 3) sijoittamaan hoidon tai huollon tarpeessa olevia henkilöitä toimintayksikköönsä siitä riippumatta, mitä asiasta on säädetty, määrätty tai sovittu;
- 4) luovuttamaan toimintayksikön tai osan siitä valtion viranomaisten käyttöön

87 § Muu terveydenhuollon toiminta

- Väestön terveydenhuollon turvaamiseksi 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa sosiaali- ja terveysministeriö voi päätöksellään velvoittaa lääketehtaan, lääketukkukaupan, apteekkiliikkeen harjoittamiseen oikeutetun sekä sellaisen yhteisön ja yksityisen elinkeinonharjoittajan, joka toimittaa terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita tai palveluja taikka muuten toimii terveydenhuollon alalla:
 - 1) laajentamaan tai muuttamaan toimintaansa;
 - 2) siirtämään toimintansa kokonaan tai osaksi oman toimialueensa tai sijaintipaikkansa ulkopuolelle taikka järjestämään toimintaa myös toimialueensa ulkopuolella.

88 § Sosiaali- ja terveystalvelut sekä terveydensuojelu

- Väestön sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseksi 3 §:n 1, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää, että kunta voi luopua:
 - 1) terveydenhuoltolaissa ([1326/2010](#)) säädettyjen määräaikojen noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä, jos se on välttämätöntä kiireellisen hoidon järjestämiseksi ja jos määräajan ylittäminen ei vaaranna potilaan terveyttä;
 - 2) **sosiaalihuoltolain ([1301/2014](#)) 36 §:ssä tarkoitetuista palvelutarpeen arvioinneista; ([30.12.2014/1322](#))**
 - 3) lasten päivähoidosta annetun lain ([36/1973](#)) mukaisen päivähoidon järjestämisvastuusta, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat järjestää lapsen hoidon muutoin;
 - 4) terveydensuojelulain ([763/1994](#)) mukaisen ilmoituksenvaraiseen toimintaan liittyvien ilmoitusten käsittelystä ja päätöksenteosta sekä asuntojen terveyshaittojen selvittämiseen liittyvistä tehtävistä.
- Lasten päivähoidosta annettu L [36/1973](#) on kumottu VarhaiskasvatusL:lla [540/2018](#).

Tartuntalaki 58 § Laajaan tartunnanvaaraan liittyvät toimenpiteet

- Kun laajaa tartunnan vaaraa aiheuttava yleisvaarallinen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty tartuntatauti on todettu tai sen esiintyminen on perustellusti odotettavissa, **kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voi päättää toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä.** Edellytyksenä on lisäksi, että toimenpide on välttämätön yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavat päätökset silloin, kun ne ovat tarpeen usean kunnan alueella.
- Jos muu kuin 1 momentissa tarkoitettu tartuntatauti aiheuttaa laajaa tartunnan vaaraa, kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin ja aluehallintovirasto voivat alueellaan päättää oppilaitosten ja päiväkotien sulkemisesta, jos se on välttämätöntä taudin leviämisen ehkäisemiseksi.
- **Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut päätökset tehdään enintään yhden kuukauden ajaksi.** Toimenpiteet on heti lopetettava, kun tartunnan vaaraa ei enää ole.

STM:N OHJE: COVID-19 AIHEUTTAMAN POIKKEUSTILAN HUOMIOIMINEN PERUSTASON SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUJEN TOIMINNASSA

- Poikkeusoloissakin on turvattava perustason sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus joitain poikkeavia, tilanteen edellyttämiä järjestelyjä lukuunottamatta
- Valmiuslain toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden
- Poikkeavilla toimenpiteillä pyritään hidastamaan taudin etenemistä Suomessa, jotta pienempi osa suomalaisista sairastuisi yhtäaikaisesti sairaalahoitoa vaativalla tavalla.
- Tartuntatautilain 58§:n nojalla sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikkö voidaan sulkea. Myös yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet voidaan säännöksen mukaan kieltää. Sulkemisesta päättää sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaava lautakunta kunnassa
- **Huomioitava, että tartuntatautilaki ei oikeuta lakkauttamaan yksittäistäkään sosiaali- ja terveyspalvelua kokonaisuudessaan. Tarvittava toiminta on pyrittävä järjestämään kunnassa tarpeen mukaisella tavalla**

VÄLTÄMÄTÖN HUOLENPITO JA TOIMEENTULO ON TURVATTAVA

- Valmiuslain soveltamisesta annetun asetuksen 3§:ssä säädettyjen toimivaltuuksien nojalla kunta voi luopua sosiaalihuoltolain 36§:n tarkoitetusta palvelutarpeen arvioinneista **lukuunottamatta kiireellistä avun tarpeen arviointia**
- **Kaikissa tilanteissa turvattava sosiaalihuoltolain 12§:n mukainen välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen**
- **Asetusta tulee soveltaa vain, jos se on välttämätöntä kansalaisten välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaamiseksi**
- Tarkoittaa käytännössä ei-kiireellisten sosiaalipalvelujen kokonaisarvioinnin ja palvelujen saamisen viivästymistä uusien asiakkaiden osalta.
- Palvelutarpeen arvioinnista luopuminen ei poista järjestämisvelvollisuutta kokonaan, eikä poista voimassa olevia sosiaalipalvelujen asiakkuuksia
- Arviointi tulee tehdä kaikkien asiakkaiden kohdalla siten, että vähintään kiireellinen palvelutarve tulee todettua.
- Erityisesti on huolehdittava iäkkäiden henkilöiden ja erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeen riittävästä arvioinnista

ERITYISTÄ HUOMIOTA ON KIINNITETTÄVÄ HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVIIN JA ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIIN

Sosiaali- ja terveydenhuolto toteutettaessa on aina kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen. Poikkeukselliset olot korostavat tätä tarvetta. **Avun tarpeen kasvaessa helposti saavutettavia ohjaus- ja neuvontapalveluja on lisättävä, ottaen huomioon ihmisryhmät, joille etä- tai puhelinneuvonta ei ole mahdollista.**

Matalan kynnyksen **ohjaus- ja neuvontapalvelujen lisäksi erityisesti tilapäis- ja hätämajoituksen ja huolenpidon** saatavuudesta niitä tarvitseville asiakasryhmille on huolehdittava ja lisättävä kapasiteettia tarvittaessa. Myös asunnottomille tarjottavilla **päivätoiminnan palveluilla** on mahdollista tavoittaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevia ja huolehtia heidän välttämättömien perustarpeiden lisäksi myös tarpeellisen epidemiaan liittyvän ohjauksen ja neuvonnan saamisesta.

Kunta voi keskeyttää kuntouttavan työtoiminnan

Tartuntatautilanteen takia **kuntouttavan työtoiminnan monia toimintamuotoja on hankala toteuttaa, koska useampien kuin 10 hengen tiloissa oleskelua on syytä välttää**. Myös työpaikoilla voi olla poikkeusjärjestelyjä. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäjänä **kunta voi keskeyttää** kuntouttavan työtoiminnan epidemiatilanteen ajaksi, jos se ei pysty toteuttamaan toimintaa muulla tavoin. Tämä edellyttää, että **asiasta on informoitu TE-toimistoa ja asiakasta**.

Toiminnan ollessa keskeytyneenä, **asiakas ei menetä etuuttaan eikä toimeentulotukea alenneta. Kuntouttavaa työtoimintaa voi myös jatkaa, jos kunta pystyy järjestämään sen muulla tavalla** ja siitä sovitaan asiakkaan kanssa. Näissä tapauksissa asiakkaalle voidaan maksaa kuntouttavaan työtoimintaan liittyvät kulukorvaukset. Kaikissa tilanteissa kunnan tulee huolehtia siitä, että kenenkään oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon ei vaarannu.

STM:n ohjeelliset suositukset toimeentulotun käsittelyyn 20.3.2020

Toimeentulotuen käsittelyn turvaaminen poikkeusoloissa erityisen tärkeää.

*Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että **toimeentulotuki on keskeinen ja tärkeä instrumentti, jolla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo Suomessa oleskeleville. Tämä on erityisen tärkeää myös poikkeusolojen aikana.***

*Kuntien ja Kelan tulee huolehtia mahdollisuuksien mukaan siitä, että viimesijaista toimeentuloa turvaavan etuuden käsittelyyn osoitetaan riittäviä voimavaroja. Samalla tulee huolehtia siitä, että **tuen hakeminen on edelleen mahdollista myös henkilökohtaisesti toimipisteessä asioimalla.***

- Mikäli hakemusten käsittely Kelassa ruuhkautuu, ministeriö suosittaa painopisteen siirtämistä mahdollisuuksien mukaan niiden hakemusten käsittelyyn, joista ilmenee, ettei **hakijalla ole muita elatusta turvaavia tuloja käytettävissään. Kiireelliset toimeentulotukea koskevat hakemukset on syytä priorisoida** sekä Kelassa että kunnissa.
- Mikäli Kelan kyky vastata kiireelliseen avun tarpeeseen estyy johtuen palvelun ruuhkautumisesta, **voivat kunnat myöntää ehkäisevää toimeentulotukea kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi ilman Kelan tekemää arvioita perustoimeentulotuesta toimeentulotukilain 14 §:n 3 momentin perusteella.**
- **Kelasta kuntiin tehtävät ilmoitukset tehdään niissä tilanteissa, joissa se on lain mukaan tehtävä. Kunnat arvioivat palvelutarpeen kiireellisyyttä.** Koska palvelutarpeen arvioinnista on valmiuslain nojalla mahdollista luopua muutoin kuin kiireellisen palvelutarpeen arvioinnin osalta, tulee kuntien priorisoida myös Kelasta tehdyistä ilmoituksista kiireellisiksi katsotut. Kuntouttavaa työtoimintaa ja kotoutumissuunnitelman tekoa koskevat ilmoitukset lähtevät Kelasta automaattisesti, mutta kuntien on syytä lykätä näihin vastaamista, kunnes poikkeustilanne on purettu.

- Sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että **Kela luopuisi perusosan alentamisharkinnasta kokonaan poikkeustilanteen ajaksi**. Henkilöiden tosiasialliset mahdollisuudet hakeutua työhön tai työllistämistä edistäviin palveluihin ovat toistaiseksi heikentyneet ja muutoinkin toimeentulotukihakemusten sujuva käsittely on nyt etusijalla.
- Kuntien ja Kelan on tehtävä mahdollisimman joustavasti yhteistyötä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien **henkilöiden asumisen, ravinnon ja lääkityksen turvaamiseksi**. Kuntien täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea tulee käyttää tarvittaessa apuna, mikäli esimerkiksi lasten jääminen pois koulusta, pakollinen kotikaranteeni tai ravinnon hankkimisen lisäkustannukset aiheuttavat henkilön ja perheen selviämisen kannalta tarpeelliseksi katsottavia lisämenoja muutenkin pienituloiselle henkilölle tai perheelle. Kela käyttää harkintaa siinä, miten kiireellinen tuki voidaan henkilöille toimittaa esimerkiksi maksusitoumuksin. Myös lääkkeiden osalta Kelan on tarpeen arvioida henkilön tosiasiasa käytettävissä olevia varoja ja kiireellisen lääkityksen tarvetta suhteessa poikkeusolojen vaatimuksiin.

Ajankohtaista

Ensisijaisten etuusjärjestelmien osalta tullaan tarvitsemaan ratkaisuja nopeasti ja toisaalta taloudellisen kriisin vaikutukset näkyvät sosiaalityön kentässä pitkään

Toimeentulotukikäsittelyn odotetaan ruuhkautuvan ja asiakkuuteen tulevan myös runsaasti uusia henkilöitä ja perheitä, joiden asiakkuus jää toivottavasti lyhyeksi. Ei voida luoda uutta etuutta, siksi tilanteeseen halutaan hakea joustoja nykyisten järjestelmien kautta.

Toimeentulotuen käsittelyn joustavoittamiseksi tullaan antamaan STM:n kuntainfo, jossa kuvatuin toimin toimeentulotuen käsittelyn vakiintuneita tulkintoja määräaikaisesti muutetaan